

GİRİŞ

Adli dilbilimi, uygulamalı dilbiliminin bir altalanı olarak adli olgu ve olaylara dilbilimsel yöntemlerin uygulandığı bir bilim dalıdır (1). Betimlemeli dilbilimi (=descriptive linguistics) ile adli dilbilimi ortak çalışmalara imza atar; bu bağlamda, derlem (=corpora) olsun, gerçek veri (=real data) olsun (veri hacmi ve veriyi edinme gücü) ile ilintili olarak araştırmaların odak noktasıdır (2). Adli dilbiliminin araştırma konuları arasında aşağıdakiler vardır (2):

- a. Hukuki belgelerdeki dil kullanımı;
- b. Kolluk kuvvetlerindeki dil kullanımı;
- c. Çocuk ve korumaya muhtaç tanıklarla yapılan görüşmeler, bunların ifade alımları;
- d. Mahkemede ifade alma/verme süreçleri;
- e. Dilbilimsel kanıtlar ve bilirkişilerin mahkeme önünde ifade vermesi;
- f. Yazar tanıma (=authorship attribution/identification) ve intihal tespiti (=plagiarism detection);

ADLİ DİLBİLİMİNİN KISA GEÇMİŞİ

Erken adli dilbilimsel araştırmalar dilbilimi, hukuk, psikoloji, antropoloji ve sosyoloji gibi bir dizi bilim dalının ortak çalışmasıyla, elyazısı çözümlemesi, adli sesbilgisi ve dilbilimcinin mahkemede bilirkişi olarak rol alması gibi çeşitli konuların Avustralya, Avrupa ve Kuzey Ameri-

ka'daki bazı ülkelerde ele alınmasıyla gerçekleşmiştir (2). Nitekim adli dilbilimsel araştırmalar çeşitli dilbilimsel yöntemlerin yasal sorunlara uygulanmasıyla başlamıştır da denilebilir. Dolayısıyla, adli dilbilimci dilbiliminin kuramsal olsun, uygulamalı olsun aşağıda belirtilmiş altalanlarından faydalanmaktadır:

1. sesbilimi/sesbilgisi (konuşucu tanıma (=speaker identification); konuşucu doğrulama (=speaker verification); konuşucu tanımlama (=speaker profiling) vs. gibi),
2. sözcükbilimi (zihinsel sözlükçe (=mental lexicon); sözvarlığı (=lexicon); sözcük düzlemi (=lexis) gibi),
3. biçimbilimi,
4. anlambilimi (anlam belirsizliği; eşdeğerlik sorunları gibi),
5. göstergebilimi (grafolojik ve grafemik incelemeler; emoji kullanımı gibi),
6. terimbilimi (terimler üzerinden meslek grubunun belirlenmesi gibi),
7. sözdizimi (imla: kullanımı ve hataları; dizimsel özellikler/örüntüler; tümce uzunluğu vs. gibi),
8. edimbilimi (sözeylem kuramı (=speech act theories); Grice Kuralları (=Gricean maxims) gibi),
9. metindilbilimi (bağlıklık ve tutarlılık örüntüleri; bağlaç kullanımı: varlığı, yokluğu, sıklığı; biçem gibi),

(20/02) *Thinning {Forestry}*: [...] *Thinning is a process where, "stands have reached sufficient size that trees to be removed have value as fuelwood/ pulp or sawtimber. These operations are often essentially weedings where the non-grade species are removed so that the better crop trees can grow. A more intensive variant is called crop tree management, and it involves identifying the best trees in a stand and fully releasing them from competition"* (25).

BULGULAR VE TARTIŞMA

Anlam çözümlemesi (=semantic analysis) (26) yapılacak olursa, şüpheli şahsın ifade tutanağındaki beyanı ile yukarıdaki tanımlamalar karşılaştırıldığında, beyan ile tanımlar arasında **anlambirimi** (=semantic unit) bakımından ortak özelliklerin (13, 26, 27) varoluşunun yanı sıra ayırıcı özelliklerin (13, 26, 27) de olması dikkat çekmektedir. Eşdeğerlik derecesinin tespitinde sözcüklerin tanımlarını karşılaştırarak hareket edilmeli, çünkü tanımlar eşdeğerliğin tespitinde en önemli güvenilir kaynağı teşkil etmektedirler (Bkz. 23). Şüpheli şahıs ağaçların herhangi bir mahsul vermediği gibi, etrafındaki diğer ağaçların da mahsul vermelerine engel oluşturduğuna, vakıf arazisinde bulunan öğrenci yurdu ekonomisine katkı vermek amaçlı ağaçları seyrelttiğini belirtmiştir. Şüphelinin beyanındaki **bilişsel dilbilimsel** (=cognitive linguistics) açıdan seyreltme sözcüğünden anladığı (13) ile Türkçe tanım arasında belirgin ayırıcı özellikler bulunduğu gibi, Türkçe tanım ile İngilizce tanım arasında da sözcüğün kapsadığı kavram alanı bakımından önemli ayırıcı özellikler bulunmaktadır; şöyle ki Türkçe tanımda ağaç aralıklarının sıklığı vurgulanırken, İngilizce tanımda seyreltilecek ağaçların büyüklüğü ön plana çıkmaktadır. Bu da ISO 5964-1985 (E) Eşdeğerlik Dereceleri'ne göre (19, 20) **kesişimli eşdeğerlik** (=inexact equivalence) olgusuna örnektir (Bkz. 28).

SONUÇ

Bu bölümde dilbiliminin altalanlarından sesbilgi ve sesbilimi ile anlambilimine yönelik adli dilbilimsel açıdan iki olgu sunulmuştur. Olgulardan ilki kurgusal iken, ikincisi ise bilirkişi statüsündeki bir adli çevirmenin çözmüş olduğu bir olguya aittir.

Türkiye'de adli dilbilimi başlığı altında yer alan sözlü metin incelemelerinin içerisindeki adli sesbilgisel ve sesbilimsel araştırmalar ileri düzeyde seyrederken, yazılı metin incelemelerine dair araştırmalar henüz başlangıç aşamasındadır. Türkiye'de adli dilbilimciler son derece zorlu koşullar altında araştırma üretmek durumundadırlar. Bu durumun asıl sebebi ülkemizde alana ilişkin farkındalığın henüz oluşmamış olmasıyla beraberinde gelen gerçek veri toplama ve edinme güçlüğüdür.

KAYNAKLAR

1. Olsson J. Forensic Linguistics. London & New York: Continuum, 2008.
2. Coulthard, M. & Johnson A. An Introduction to Forensic Linguistics: Language in Evidence. London & New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2007. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203969717>.
3. The Text. http://www.thetext.co.uk/learn_about_forensic_linguistics.html
4. Forensic Linguistics. <http://www.forensiclinguistics.eu/forensic-linguistics.html>
5. Cain S, Smrkovski L, & Wilson M. Voiceprint Identification. The Legal Investigator, 1990;16-19.
6. Yüksel C, Demirel D, Öztürk F. Adli Dilbilim ve Uygulamaları. Dilbilim ve Uygulamaları. Ankara: Bizim Büro. 2003;151-165.
7. Bayram L. Konuşmacı Tanımda Ses Çözümleme Yöntemleri ve Adli Olaylarda Kullanılması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. 1999.
8. Koca Ö ve Boyacı Z. Spektrogram ve Fonetik Analiz. Ses ve Ses Hastalıkları. Ed.: A. Oğuz, A. Demireller. İstanbul: Ekin Tıbbi Yayın. 1996;51-59.
9. Adli Bilimler. Net. Bilimsel Araştırma ve Paylaşım Portalı. <https://adlibilimler.net/2015/04/adli-konusmaci-tanima-inceleme-sureci-nedir-nasil-yapilir/>.
10. Öliye L., Özer Ö., Zeynelov E. ve Burucu E. Adli Konuşmacı Tanıma İncelemelerinde Ses Sahteciliği Uluslararası Bilgi Güvenliği Mühendisliği Dergisi, 2015; (1)1:20-25. DOI: <https://doi.org/10.18640/ubgmd.192662>.
11. Cruse D A. Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics. Oxford: Oxford University Press, 2000.

12. Rogers M A. Terminology I & II. Unpublished Notes from the MA in Translation Studies. Guildford: University of Surrey, 1997/98.
13. Ungerer F ve Schmid H-J. An Introduction to Cognitive Linguistics. London/New York: Addison Wesley Longman Limited. 1996.
14. Aksan D. Anlambilimi ve Türk Anlambilimi: Ana Çizgileriyle. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Yayınları: 217. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1971.
15. Aksan, D. Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim 3. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 439/3. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1990.
16. Aksan D. Anlabilim: Anlabilim Konuları ve Türkçenin Anlabilimi. Ankara: Engin Yayınevi, 2009.
17. Cabré T. M. Terminology: Theory, Methods and Applications. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1999. DOI: <https://doi.org/10.1075/tlrp.1>.
18. Hjelmslev L T. Prolégomènes a une Théorie du Langage. (Dil Kuramına Giriş İlkeleri), Fransızca çeviri, Paris: Les Editions de Minuit, 1968-1971: 69-71.
19. IFLA International Federation of Library Associations and Institutions; Erişim Tarihi: 20/08/2017. Erişim Adresi: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/115.pdf>. Guidelines for Multilingual Thesauri. Working Group on Guidelines for Multilingual Thesauri. IFLA Classification and Indexing Section. International Federation of Library Associations and Institutions. IFLA Professional Reports, No. 115. The Hague: IFLA Headquarters. 2009.
20. ISO: International Organisation for Standardization. 1985. Documentation-Guidelines for the Establishment and Development of Multilingual Thesauri. Geneva. ISO 5964-1985 (E): Degrees of Equivalence. Guidelines for Forming Language Equivalents; Erişim Tarihi: 20/08/2017. Erişim Adresleri: <http://glotta.ntua.gr/StateoftheArt/Multilingual-Image-Retrieval/AAT/index.html>. Section VII: <http://glotta.ntua.gr/StateoftheArt/Multilingual-Image-Retrieval/AAT/Contents/definition.html>
21. Rogers M A. Lexical Chains in Technical Translation: A Case Study in Indeterminacy. Indeterminacy in Terminology and LSP: Studies in Honour of Heribert Picht, Antia, Bassey Edem (ed.), Terminology and Lexicography Research and Practice 8. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2007;15-35. DOI: <https://doi.org/10.1075/tlrp.8.05rog>.
22. Crystal D. The Cambridge Encyclopaedia of Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
23. Picht H ve Draskau J. Terminology: An Introduction. The Copenhagen School of Economics, Guildford: University of Surrey, 1985.
24. Orman Bakımı ve Koruya Tahvil (OGM – Orman Genel Müdürlüğü Silvikültür Dairesi Başkanlığı ve Orman Mühendisleri Odası); Erişim Tarihi: 20/08/2017. Erişim Adresi: <http://ormuh.org.tr/arsiv/files/Orman%20Bakimi%20ve%20koruya%20donusturme-Yilmaz%20GUN%20%202011.pdf>.
25. Silviculture Methods Best Suited for Pine Tree Growth and Biodiversity in Boreal Forests of the World; Erişim Tarihi: 20/08/2017. Erişim Adresi: http://www4.ncsu.edu/~adbolin/world_forestry/.
26. Nida E A. Componential Analysis of Meaning. The Hague / Paris / New York: Mouton Publishers, 1975.
27. Goddard C. Semantic Analysis: A Practical Introduction. Oxford: Oxford University Press, 1998.
28. Karaman, Burcu İlkay “Adli Metin Türlerinde Anlambilimsel Çözümlemeler”. Adli Tıp Bülteni / The Bulletin of Legal Medicine. Halis Dokgöz (ed.). 2017;(22)3:208-217, p-ISSN 1300-865X. e-ISSN 2149-4533. Ankara: Adli Tıp Uzmanları Derneği Yayınları – Özyurt Matbaası. DOI: <https://doi.org/10.17986/blm.2017332897>.